

152 Lib. II. De Martyrum dignitate

*sicut in sa-
pere huma-
nam.
Job 1. 1.*

S. Chrys.

*Divinam
impatibili-*

orditur cap. 1. v. 1. *Vir erat in terra Hus nomine Job. Pro vir, legunt Græci Patres, homo; qia voce designari putant naturæ humanae humilem conditionem, & imbecillitatem. Ast quorum hoc? Aperit egregie admodum Sanct. Chrysostom. Vitam illustrem expl. caturus erat, nostra vivendi ratione longè superiorem: ne quis igitur certaminum, ac PATIENTIÆ speciata magnitudine incre-
dibili, peregrinā quadam, & non humana eum natura præditum arbitraretur; naturam à primo ponit in conspectu. Tanta est Martyrum patientia, tamque divinæ æmulam, ut si de humana illorum conditione, & im-
becillitate nature non præmoneamus, Dii veri à nobis habendi sint, & appellandi.*

541 His adnecte; Martyres Deos effici; & Deorum appellatione gaudere ob singula-
rem divinæ impatibilitatis imitationem: li-
cet, n. multa sint perpepsi, gravissima, &
acerbissima illa tamen adeò patienter, gene-

*tatem Marti-
nus, & res ar-
tus.*

roseque pertulere, ut per patientiam ipsam evaferint tormentis omnibus superiores, & lantur. Hinc illud Chrys. Ho. 3. in c. 1. ad Rom. cum enim imparabilem Dei naturam commendasset, cui nulla humana audacia possit mali aliquid inferre, subdit. *Homines hac potissimum in re similes Deo efficiuntur, quoties mali nihil patiuntur ab iis, qui ipsis S. Chrys.*

*incommode volunt: nihil lantur ab iis, qui lantur, &c. Qued ad Martyres præ-
fertim spectat, de quibus Nazian. Ora. 3. Cum igne, & ferro, & belluis, &c. alacri Nazia-
animo, velut in alienis corporis, imò quasi corporum expertes dimicarunt. Illos igitur per Patientiam ad imparabilitatem quandam divinæ æmulam fuisse evectos, ac proinde ad Deorum nuncupationem, perspicue efficitur. Quippe, ut Clem. aiebat Alex. 2. Cle. Alex. Strom. Ad imparabilitatem deductus homo, Deus efficitur.*

LIBER TERTIUS DE SELECTIS, ET HEROICIS MARTYRUM

Virtutibus, in tres Partes divisus.

Bono in lumine ponere aggredior selectas Martyrum Virtutes; quas iphi non levibus, & perituriis in chartis, sed propriis expresserunt animis; & in uno martyrii opere eximio, tanquam in speculo, suam ipsæ imaginem adumbrant pulcherrimè, irradiantque purpureâ luce magnificentissimè. In accurata vero illarum commendatione conabor digitum tantummodo intendere in solos Martyres lectum Christianæ Religionis florem, & Virtutum omnium promptuarium. Non de singulis eorum Virtutibus erit nobis sermo, sed generatim in 1. hujus libri parte de omnibus in communi; & universim de Fide, Spe, Charitate; & quatuor Virtutib. Cardinalibus. In 2. de tribus Theologicis Virtutibus speciatim. In 3. de Prudentia, Justitia, Fortitudine, & Temperantia.

PARS PRIMA.

Proprietas Martyrum Virtutes in generali; & universim Fidem, Spem, & Charitatem, quatuorque Virtutes Cardinales.

CAP. I.

*Gratum Virtuum omnium certamen: unaque-
que contendit, potiorem sibi laudem deberi
in opere Martyrii eximio.*

542 *C*um probabilis sit eorum sententia, qui existimant, motivum, ex quo

Martyr mortem acceptat, esse illi arbitrarium intra genus honesti supernaturalis; ita ut ex quocunque motivo voluerit, five charitatis, five religionis, alteriusve cujuscunq; virtutis, posse & elicere, & imperare, vel dumtaxat elicere acceptationem martyrii: non vnum ad enim Martyr astricatus est ad certi aliquius morientum.

119-

Virtutibus Cap. I.

153

motivi honesti usurpationem; sufficit motiu-
vum acceptandi martyrium esse supernatura-
le, & cum fide vera aliquatenus complica-
tum, ac proinde pertinens ad virtutem ali-
quam infusum, five Theologicam, five Morale-
m. Cum hoc, inquam, probable sit, videre mihi videor jucundum Virtutum omni-
um certamen inter se contendentium ani-
mosè, quænam in opere martyrii egregio pri-
mas ferat, & triumphi palmam. Et enim, con-
certationem hanc adumbrari bellissime reor in Rachele, & Lia sororibus de Jacobi vi-
tri sui benevolentia, incredibili studio con-
tentibus. De quo plura Genes. 30. & ibi facri Interpretes. Atqui in fortissimo Jaco-
bo tantopere divexato præsignari nullus dif-
fitebitur fortissimos Ecclesiæ Martyres, ut latè efficio infrā agens de lucta Jacobea, quam ad Martyres refero. In Rachele vero, & Lia, plures rectè arbitrantur, fuisse splen-
didè piætas, & symbolicè adumbratas castissimas Virtutes, quas Philo Judæus lib. de præmiis, Virgines appellat. Sed audiendus Richard.

*In Lia, &
Rachele
Virtutes
designatae.*

*Lia, & Ra-
chelis con-
tentio pro
Jacobo.*

Ifa. 4. 1.

*Per septem
mulieres fa-
gorata vir-
tutes.*

S. Basili.

sè ambiunt unius viri nuptias; contendunt que singulæ tanto viro gloriari: qui Christus est in primis, Martyrum Princeps humana natura indutus, in qua Virtus glorio-
sum quid habet, & splendidum, nempe quod à laboribus, cruciamentis, & morte facundetur: deinde quivis ex Martyribus, à quibus hoc Virtutum opprobrium ablatum est per martyrium prolis dñvinissime ferax, vir certè appellatur; cuius nomine Virtus deinceps nuncupetur: *Tantummodo invocetur no-
men tuum super nos. Ut enim Cicero Tufcul. Cicero:
2. Appellata est ex viro Virtus. Viri autem propria maxime est fortitudo, ejus munera A viro Vir-
duo maxima sunt, mortis dolorisque contemp-
tus dicta.* Imbecilla, ac debilis videbatur esse Virtus, nec virtutis nomine gloriabatur, dum viri strenui desiderabant, qui ardua quævis, & acerbissima tormenta pro Christo heroi-
cè perferret. Ubi autem hujusmodi vi-
rorum copia adfuit, jam virtus ostenditur esse Virtus à viris mortis, dolorisque contem-
toribus: jam bellicosa appeter, mascula, ro-
busta, generosa, heroica Martyribus bellico-
sis masculis, robustis, generosis, heroicis;
quos ea propter virtutes omnes contentiosè
circumambiant. Verè Philo Judæus lib. de Philo:
profugis: *Virtutes omnes habent appellaciones
femininas, vires autem, & actiones virorum virtutes
perfectissimorum. Sic itaque virtutum oppro-
brium est omnino ablatum: jam non atroci viriles
contumelia affecta, cum infiniti propemodo
Martyres adfint, qui eas complexi sunt,
ipsique fixius adhaerere: jam non viduatæ,
sed uxoratæ viris strenuissimis per quos nu-
merosè potiuntur prole: jam non inopiæ ani-
mæ laborantes, quæ eas excipiunt; cum tot
Martyres sint tantopere erga eas affecti di-
lectione, ut horrente potius cruciamenta, &
mortem ipsam generose, & gaudenter susci-
piant, quæ ab earum amplexibus, & oculis
dimoveantur. Los Martyres se mueren, y
mueren por la Virtud. Quid mirum eorum
nuptias ambiant Virtutes ipse?*

544 Ecclesiæ Christianæ, atque adeò Virtutum omnium antea despectarum, & inopiæ virorum laborantium, illa est oratio apud Regium Vatem Ps. 118. 22. *Aufér à me op-
probiū, & contemptū: quia testimonia tua
exquisivi. S. August. concione 9. in hunc Ps.
ex Græco legit, quia martyria tua exquisi-
vi. Ubi posuit etiam Martyria accipi pro
Martyribus, quomodo vers. 24. consilium pro
consultere metonymicè, ut observat ibi Ge-
nebrardus. Exquisierunt ergo, Virtutes stu-
diosæ, & contentiosæ martyria, & Martyres
ipso, ut à se opprobrium auferretur, & vi-
ros haberent strenuissimos illarum propugna-
tores usque ad vitæ dispendium. Quod ora-
verant, exoraverunt: etenim federunt Prin-
cipes, & adversum me loquebantur. Certe
federunt, & loquebantur Tyranni odio cer-
to adversus virtutes Christianas, quæ illis
erant vehementer exosæ, & contemptæ. Ut
enim sapienter ibi S. Hieronymus: *Quod
in hoc versiculo Propheta in se loquitur, fu-
turum Apóstolis, reliquaque Martyribus vi-
det. Qui multa coram Regibus, & Präsi-
bus. Domino etiam hoc præsumiante, perpe-
si sunt. Similiter S. Hilarius, S. Beda, S.
Bruno, S. Ambrofius, & alii. Cæterum quid
ibi tunc Martyres? Quid inde splendoris,
& honoris virtutibus ipsis! Virtutes de Mar-
tyrum**

S. Hiero.

154 Lib. III. P. I. De Selectis Martyr.

tyrum benevolentia inter se contendebant, ut illarum auferretur opprobrium. Martyres verò ipsi, ut castissimas, nobilissimasque Virgines benevolè amplectebantur. Audite Martyres ipsos: *Servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis. Nam & testimonia tua meditatio mea est; & consilium meum justificationis tue.* Priora verba ita interpretatur S. Hieron. *Martyres licet sint diversis panis affecti, usque ad sectionem tamen cervicum, semper se in Dei exercuerunt justificationibus.* Hoc erat Virtutum omnium exercitium, quas in deliciis tunc potissimum habebant. Unde Hiero. verit ultima verba: *Testimonia tua voluntas mea; quasi viri amicissimi mei.* Ex Hebræo transferas cum Genebrardo, Pagnino, R. Stephano, & multis aliis: *Testimonia tua delicia mee, viri consiliarii mei, vel consiliarii mei.* Virtutes, quæ in observatione divinorum testimoniorum maximè resplendent, erant sanè Martyribus in deliciis, & pro consiliariis. Translatio Hispanica vetus Ferrarensis legit: *Tambien tus testimonios mis solaces; Varones de mi consejo. Arguè etiam Genebrard is; deliciae mihi erant in mediis crucibus. Qua- si dicant Martyres sanctissimi: coram Tyrannis Virtutes Christianas exprobantibus, imò inter immansimos cruciatu, & vitæ discrimina præsentissima, Virtutes ipsæ erant voluntas nostra, deliciae nostra, consiliarii nostri; quarum duxu, & induxi amore advera quævis, & mortem ipsam animosè excipiebamus. Sic ablatum virtutum opprobrium per martyrium, in quo ipse tandem promicant. Ut verò auferretur, Martyrum præsertim familiaritatem ambiisse, dextram prehendisse, & ad illorum gratiam contentionem incredibili adspirasse di- cuntur.*

*545 Satis huc quidem appositè spectare reor illustre illud, atque stupendum somnum veteri Josepho cælitùs immisum, Gen. 37. 9. Vidi per somnum quasi solem, & lunam, & stellas undecim adorare me. Philo Judæus de vita viri civilis, sive de Josephi, circa initium, putat è cælo delabi luminaria illa visum Josepho fuisse; Visus erat videre ad se venientem solem, & lunam, & stellas undecim. Consonat Josephus lib. 2. Antiqui. c. 2. Jucundum sanè videoas inter fulgentissima cælorum atra certamen: quod prius ad adorandum, & collusstrandum dormientem Josephum perveniret. Ast quórum hæc? Insinuat Procopius Gazeus in Genesim: *Deus ad virtutem capessendam Josephum provocans, futuræ splendorem dignitatis prædictit.* Quasi diceret in Sole, luna, & stellis Josephum circumambientibus præsignabatur Virtutum omnium chorus, quibus ad dignitatis fastigium erat evehendus, si eas de illius benevolentia contendentes, studiose amplecteretur. Enim verò Virtutes, carli facies, astraque splendidissima properarunt mirabilis contentionem ad Josephum cohonestandum, & collusstrandum; quia & Christi patientis, & Martyrum cæterorum typus extitit, ut à Sacris Interpretibus observatur communiter; qui nec dubitant illum patientiæ, & castitatis Martyrem appellare. Nonne id fatis evincunt ærumnæ, labores, probra, carcères, vincula, imò (ut nonnulli volunt) flagella, quæ pro Deo genero-*

S. Hiero.

Martyribus
virgines
sunt amici,
delicia, con-
siliarii.

Gene.

Joseph som-
nium ad
Martyres
spectat.
Philo.

Brecoz.

In sole, lu-
na, & stel-
lis, virtu-
tum chorus.

sè subiit tredecim annorum spatio? Non ergo est cur miremur, si illuſtrissima cælorum lumina, id est, præclarissimæ Virtutes, è globis suis accuratæ se fuga proriperint, ut Martyri, & Martyrum typo splendorem omnem suum, & majestatem humili, & contentioso studio elargirentur.

Verum n. verò præstat afferere; illam solis, lunæ, & stellarum contentionem pro *Multis Apoc.* Josepho illuminando, esse dumtaxat *fusca ad* *Martyres* *reficiuntur*. Intuere Ecclesiam Apoc. 12. sole amictam, lunæ innitentem, & duodecim stellis coronatam. Quid hoc? Ruper. lib. 7. in Apoc. rectè arbitratur, hoc illud esse quod inter dormiendum Josephus vidit. Atqui Apocalyptic illa fæmina designabatur Ecclesia Catholica in suis Martyribus divate à rufo, seu sanguineo Dracone, id est, à Diabolo ejusque ministris, qui religiosis causâ in fideles carnificinam exercebant. Tunc verò avolarent cæli luminaria, Christianæ, scilicet, virtutes studio incredibili, gratoque certamine; unaquaque contendente potiorem sibi locum, & laudem deberi in opere martyrii præstantissimo. Rectè proinde S. Bern. Ser. 27. in Canti, in sole, luna, & stellis agnoscit virtutum omnium pulchritudinem, & splendores. *Sol justitia zelus, aut fervens charitas, luna conuentus;* s. Bernat. *Stellæ virtutes: quomodo stellæ in nocte lucent, in die latent; sic vera virtus, quæ sepe in prosperis non appetit, eminet in adversis.* Certe stellæ ad Ecclesiam properabant; dum illa non in prosperis, sed in adversis posita, & à Tyrannis exagitata versabatur; dum ingentes patiebatur cruciatu, ut pareret innumeris filiorum examina. Audi Eusebium Gallicanum Episco. Homilia in Domini. 3. post Pascha, ubi pulchre expendit hanc Apoc. visionem: *Multos in uero habet, multos quotidie filios parit Ecclesia: non tamen sine cruciatiu quodam, atque dolore. Majores tamen in persecutionis tempore pariendo Ecclesia cruciatus patiebatur. Ideò enim Sancti occidentur, quoniam parere cupientes, ad Baptismum alios invitabant.* Ecce quò spectet illa stellarum, illa videlicet Virtutum omnium jucunda contentio.

*546 Jam verò descendō ad singularem singularum virtutum contentionem. Primo, Fides, sibi potiorem laudem deberi in martyrii opere contendit; quia sic illis præluit, ut quod corde crediderunt ad justitiam, ore confessi sunt ad salutem, & pro fidei confessione tormenta, & mortem animosè subiere, ipsius fidei robore firmati: Tunc enim (ut loquitur S. Cypr. de laud. marty.) Omnes fidei robur expandit. Et S. Ambro. Ser. de SS. Nazario, & Celso MM. *Mater martyrii* s. Amb. *Fides catholica est.* Et S. Chrysolo. Serm. 128. *Non tam mors, quam fides Martyrem facit.* s. Chrys. Ac denique, ut interim plura prætermittant suo loco discutienda, præclarè S. Lau. Justi, in ligno vitæ tract. de Fide cap. 5. & S. Justin. initio Sermonis de S. Laurentio. *Unde illis tam gloria victoria, magnanimitas tan- ta, atque inexpugnable robur?* Non utique dixerim aliunde, quam ex illuminatione fidei, &c.*

Secundo, contendit Spes, sibi omnino adscribendam in opere martyrii eminentiam: ut enim S. Grego. lib. 6. moral. c. 16. *Spes in S. Grego. eterni-*

Virtutibus Cap. I. & II.

155

SS. Patrum, & Doctorum calculo, virtus *Fortitudo.* haec longè præ aliis liquidius, & uberioris fulget in Martyribus; cum martyrii acceptationem fortitudini adscribere soleant; & S. Thomas ejusque Commentatores communiter statuant, *Martyrium esse actum fortitudinis ut elicitum.* Inde illi constantes, ac fortis in excipiendis quantumvis immobibus tormentis: de quibus Virtutibus multa dicemus infra.

Sic etiam Virtutes alia suo ordine in certamen veniunt, amicum Martyrum nutum aucupantes, & potiorem sibi locum, & laudem in martyrii opere exoptantes. Res una videtur omnium difficillima ad judicandum, quam potissimum Virtutem five Theologiam, five moralem amplecti videantur Martyres, cùm in omnibus sint maximi. Non est meum decidere hanc item, neque id mihi sumo. Interim tamen velim, ut unaqueque Virtus florem suum conferat ad corollam nostris Martyribus texendam amaranthinam, id *Omnes vir- tues palma ferunt in martyrio.*

*547 Quartò, occurrit Prudentia, & principatum sibi expostulat; quia reliquarum virtutum velut auriga est, decorque luminosus, sine quo in tenebris, atque magna imperfectione jacerent; illæ ductu, arbitrioque Prudentiae operantur: a qua opus martyrii egregium laudabile efficitur; in eoque resplendet ipsa, uti gemma in anulo, ut fol in mundo, ut in navi gubernator. In martyrii opere cernitur iudicium, electio, actio, usus, in quibus est Prudentia: illa, inquam, Prudentia tantoper à mundi Magistro commendata in suis Athletis: *Estate prudentes sicut serpentes.* Matt. 10. 16. Ut enim serpens totum obiecti corpus faxo, baculo, gladio pro tuendo, & defendendo capite vitæ origine: sic Martyres exquisitissimè prudentiam suam, ne caput perdant, Christum scilicet, Christique fidem, sua copora damno, & periculis objiciunt.*

548 Quintò, efficerit nititur Justitia, sibi primatum deberi; quod ipsa in martyrio sumopere resplendet; ut enim hanc virtutem Martyres propugnarent, tormenta, & mortem pertulere. Ideò ab Isai. 62. 4. appellan-

tur fortis justitia. Et Christus Matt. 5. dixit: Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Cui consonat Petrus 1. Epis. 3. 14. Per hanc virtutem affecti Martyres amore communi transfuderunt in proximos quidquid habebant, quadam inclemencia sui: Creatori, & creditori Deo debitum ex justitia reddidere, uti etiam Christo redemptori, & emptori.

549 Sextò, adest in hoc certamine Temperantia, quæ excellere Martyres, dum hac virtute edocti voluptates omnes, præfertim corporeas, quæ ex gustu, & tactu percipiuntur, restrinxere: excluderuntque nimium sui ipsorum amorem; immoderatum vitæ propagandæ studium, ac mortis metum: se ipsis egregiè abnegarunt, odio corpora sua prosequentes sancto, maximè laudabili; & omni prorsus carnificinæ exponentes pro animi salute, & Christi gloria. Rectè Theodoreus lib. 8. contra Graecos: Quid enim esse Martyribus temperantius possit, qui nouuerunt ab incepitis illis dogmatique discedere, quæ olim bona esse crediderint?

550 Septimò, urget Fortitudo, primas sibi in opere martyrii concedendas: quia ex

CAP.